

Opgave 1 De media en de positie van Wilders

tekst 1

Is een krant meer dan een spiegel?

J.A.A. van Doorn – Al vaker is opgemerkt dat er in de media soms bijzonder interessante discussies ontstaan die echter na een week weer 5 blijken te zijn uitgedoofd. Onlangs was dat het geval met de vraag of een krant belangrijk nieuws mag of moet weigeren indien de redactie tegen de toon of inhoud gegronde bezwaren heeft. 10 Aanleiding was het beruchte artikel van Geert Wilders waarin hij de even malle als malicieuze suggestie doet de Koran te verbieden, zoals immers ook met het zijns inziens vergelijkbare ‘Mein Kampf’ 15 is gebeurd. Het stuk werd door de redactie van *NRC Handelsblad* geweigerd. Plaatsvervangend hoofdredacteur Sjoerd de Jong noemde het naar aanleiding van een vraag van een lezer, 20 beneden niveau en geen zinvolle bijdrage aan de maatschappelijke discussie. “Een opiniepagina is een platform voor zinnige, originele en 25 prikkelende meningen, geen propagandamuur”. *De Volkskrant* plaatste het stuk van Wilders wel, niet verwonderlijk omdat deze krant zich de laatste jaren een 30 gezocht forum toont voor anti-islam-activisten. Toch wekte ‘de woeste aanval’ (Sjoerd de Jong) van Wilders ter redactie kennelijk enige verlegenheid zodat men de onbedoeld komische 35 oplossing koos zich in het ernaast afgedrukte redactionele commentaar af te vragen “in hoeverre de fractievoorzitter van de PVV nog toerekeningsvatbaar is”. 40 De krant maakte de blunder weer enigszins goed door een dag of tien later, op 18 augustus, royaal ruimte te

bieden aan een debat over de belangwekkende vraag welke selectiecriteria 45 krantenredacties hanteren. Naar blijkt namen zowel Arendo Joustra van *Elsevier* als Jaffe Vink van *Opinio* het standpunt in dat ze het stuk zonder meer zouden hebben geplaatst om de 50 eenvoudige reden dat Wilders met negen man in de Kamer is vertegenwoordigd en dus onmogelijk genegeerd kan worden; het is van belang te weten 55 waarvoor hij staat. (...) Pikant wordt de discussie met de mededeling van Joustra dat het niet aan journalisten is te oordelen of standpunten goed of slecht zijn. Nieuws is 60 nieuws. Dat is waarschijnlijk grappig bedoeld. Je hoeft maar vijf minuten door *Elsevier* te bladeren om te zien waar de wind vandaan komt. De keuze van de onderwerpen en de manier waarop ze worden gepresenteerd en 65 becommentarieerd zijn uitgesproken eenzijdig. Wie daarna bijvoorbeeld *De Groene Amsterdammer* ter hand neemt, komt in een volslagen ander politiek klimaat terecht. De bladen zijn 70 onverwisselbaar, omdat de medewerkende journalisten dat niet zijn. Nu is het juist dat de kleuring van kranten en weekbladen veel minder uitgesproken is dan pak weg een halve 75 eeuw geleden. Al zijn de hoofdredactionele commentaren doorgaans nog redelijk consistent – maar zeker niet stereotype en voorspelbaar –, van de overige inhoud is dat lang niet altijd 80 te zeggen. (...) De huiver om sterk afwijkende en zelfs verwerpelijke meningen uit krant en weekblad te weren heeft ongetwijfeld te maken met historische ervaringen

- 85 waarop momenteel met enige schaamte wordt teruggekeken. In de discussie in *de Volkskrant* wijst de politicoloog Meindert Fennema op de schandalige manier waarop destijds
- 90 Hans Janmaat en zijn Centrum-democraten door de gezamenlijke pers kapotgeschreven zijn. (...) Fennema is consequent en trekt uit het lot van Janmaat de conclusie dat ook Wilders
- 95 door de media niet voor de voeten moet worden gelopen. Ze hebben, stelt hij, "niet de taak Wilders te bestrijden. Dat hoort niet in de media thuis, die
- 100 moeten erover berichten". Ik ben het hiermee oneens omdat Wilders in de Nederlandse politiek een volstrekt nieuw en onacceptabel fenomeen vormt. In heel onze parlementaire geschiedenis van 150 jaar valt er geen
- 105 partij aan te wijzen die haar bestaansrecht uitsluitend ontleent aan een onophoudelijk voortgezette hetze tegen een niet onaanzienlijke Nederlandse bevolkingsgroep. Die hetze bestrijden
- 110 is niet in de laatste plaats een taak van de media.

bron: Trouw.nl van 25 augustus 2007

J.A.A. van Doorn was socioloog en columnist. Hij is op 14 mei 2008 overleden.

Hij geldt als een van de grondleggers van de moderne sociologie in Nederland.

tekst 2

Wilders gebaat bij media-aandacht voor integratie

- (...) Communicatiewetenschapper dr. Rens Vliegthart (Vrije Universiteit) onderzocht de berichtgeving over integratie van minderheden (...) op de
- 5 populariteit van anti-immigratiepartijen. Hij onderzocht hoeveel aandacht er was voor integratie, hoe het onderwerp besproken werd en wat de gevolgen van deze berichtgeving waren voor
- 10 steun voor politieke partijen als de CentrumDemocraten, Lijst Pim Fortuyn en de Partij voor de Vrijheid.
- Inhoud van berichten verandert**
Het onderzoek, waarvoor duizenden
- 15 krantenberichten tussen 1995 en 2006 zijn geanalyseerd, laat zien dat de aandacht voor integratie van minderheden sterk is toegenomen. (...) Wat (...) opvallend is, is dat de inhoud
- 20 van deze artikelen ook erg is veranderd. In het midden van de jaren negentig benadrukten de kranten nog vaak het multiculturele karakter van de Nederlandse samenleving. Dagbladen
- 25 berichtten positief over de verschillende culturen in dit land. Immigranten mochten vooral hun eigen cultuur niet verliezen, respect was het toverwoord en culturele verschillen
- 30 werden gekoesterd. Dit is radicaal veranderd. Sinds 2001 wordt er vooral gesproken over de bedreiging van andere culturen en religies, met name de islam. Vaak gaat het om de angst
- 35 voor aanslagen door moslim-extremisten, voor onbeheerde tassen in treinen en bommeldingen op Schiphol. Maar ook uitspraken van Geert Wilders over de 'algehele islamisering van de
- 40 Nederlandse cultuur' vinden hun weg naar de krantenpagina's. (...) Iets meer dan de helft van de artikelen die je in de krant leest gaat over de gevaren van de islam. (...)
- 45 **Media-aandacht goed voor anti-immigratiepartijen**
Deze veranderingen zijn vooral goed nieuws voor politieke partijen die

- migranten liever zien gaan dan komen.
- 50 Geert Wilders is er bij gebaat dat integratie belangrijk gevonden wordt. Hoe meer media-aandacht voor integratie, hoe belangrijker mensen dit onderwerp vinden. En hoe belangrijker
- 55 mensen een onderwerp vinden, hoe zwaarder het meeweegt als ze moeten bepalen op welke partij ze gaan stemmen. De populariteit van anti-immigratiepartijen wordt dus sterk
- 60 beïnvloed door media-aandacht voor immigratie. En als de media-aandacht zich dan ook nog eens richt op de mogelijke bedreiging van de islam voor Nederland, kan Wilders de komende
- 65 peilingen met een gerust hart tegemoet zien.
- Berichtgeving over integratie beïnvloedt je mening én je stemgedrag. Niet alleen als het gaat om immigratie en
- 70 integratie, maar ook bij talloze andere onderwerpen. Lees voorzichtig.

bron: Kennislink.nl van 23 november 2007; Rens Vliegenthart promoveerde onlangs aan de Vrije Universiteit Amsterdam en is nu als communicatiewetenschapper verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Bron van dit artikel uit Kennislink: Vliegenthart, Rens (2007). Framing Immigration and Integration. Facts, Parliament, Media and Anti-Immigrant Party Support in the Netherlands. Amsterdam: proefschrift Vrije Universiteit.

Opgave 1 De media en de positie van Wilders

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In augustus 2007 publiceerde *de Volkskrant* een ingezonden brief van Geert Wilders. De partijleider van de Partij voor de Vrijheid (PVV) schrijft hierin dat de Koran verboden moet worden. Die ingezonden brief zorgde voor veel ophef.

Lees de regels 1 tot en met 54 van tekst 1.

De brief van Wilders werd geweigerd door de redactie van *NRC Handelsblad* (regels 15-26). *De Volkskrant* plaatste het stuk van Wilders wel (regels 27-28). Van Doorn vindt dat deze krant zich een forum toont voor anti-islamactivisten. Ter verdediging kan de redactie van *de Volkskrant* aanvoeren dat zij zich ten aanzien van de berichtgeving over de brief van Wilders aan een bepaalde journalistieke regel heeft gehouden.

- 2p 1 Met welke journalistieke regel kan de redactie haar besluit verdedigen om het stuk van Wilders wel te plaatsen?
Leg uit hoe blijkt dat de redactie zich aan deze regel heeft gehouden.

NRC Handelsblad weigerde het artikel van Wilders te plaatsen, terwijl *de Volkskrant* het wel plaatste. De **redactie** bepaalt of een artikel al dan niet geplaatst wordt, niet de directie.

- 2p 2 In welk document is de relatie tussen de redactie en de directie vastgelegd en welk belang heeft de redactie daarbij?

De Volkskrant en *NRC Handelsblad* worden beschouwd als kwaliteitskranten.

- 2p 3 Geef twee inhoudelijke kenmerken van kwaliteitskranten.

- 2p 4 Waarin verschillen *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*? Noem een verschil in politieke kleur of identiteit.

Lees de regels 55 tot en met 80.

Als voorbeelden van politieke kleuring noemt Van Doorn de opinieweekbladen *Elsevier* en *De Groene Amsterdammer*.

- 2p 5 Welke politieke kleur wordt in het algemeen toegeschreven aan *Elsevier* en welke politieke kleur aan *De Groene Amsterdammer*?

Van Doorn zegt dat de kleuring van kranten en weekbladen veel minder uitgesproken is dan ongeveer een halve eeuw geleden (zie de regels 72-75).

- 2p 6 Door welke sociaal-culturele ontwikkeling is deze kleuring minder uitgesproken geworden? Licht je antwoord toe.

Lees de regels 81 tot en met 111.

De schrijver van dit artikel socioloog J.A.A. van Doorn ziet bij het al dan niet plaatsen van sterk afwijkende meningen in de krant een andere taak van de pers dan politicoloog Fennema. Fennema benadrukt de informerende functie van de media/pers. Van Doorn benadrukt andere maatschappelijke functies van de media.

- 4p **7** Welke andere maatschappelijke functies van de media benadrukt Van Doorn? Noem er twee en leg elke functie uit.

Maak gebruik van tekst 1.

Er ontstond een debat over de vraag welke selectiecriteria krantenredacties dienen te hanteren bij zeer betwistbare opinies (zie de regels 40-45). Krantenredacties maken elke dag een selectie van het nieuws. Dit gebeurt aan de hand van verschillende criteria zoals de actualiteit of de gebeurtenissen vinden dichtbij plaats.

- 2p **8** Welke andere selectiecriteria kunnen voor de redactie van de Volkskrant de doorslag hebben gegeven om het artikel van Wilders te plaatsen? Noem er twee en geef bij elk criterium een voorbeeld uit of naar aanleiding van tekst 1.

De ophef en discussie in de pers over de uitspraken van Wilders over de islam staan niet op zichzelf. Tekst 2 bespreekt het onderzoek van communicatiewetenschapper Vliegenthart naar de invloed van de berichtgeving over integratie op de populariteit van anti-immigratiepartijen. Vliegenthart heeft voor zijn onderzoek duizenden krantenberichten tussen 1995 en 2006 geanalyseerd.

De vragen 9 tot en met 13 hebben betrekking op het onderzoek in tekst 2.

Lees tekst 2.

- 2p **9** Wat is in het onderzoek van Vliegenthart de afhankelijke variabele? Noem ook de twee onafhankelijke variabelen.
- 2p **10** Formuleer de hypothese die ten grondslag heeft gelegen aan dit onderzoek.

Het onderzoek van Vliegenthart betreft een analyse van de inhoud van krantenberichten. Zie de regels 14-16. Wetenschappelijk onderzoek moet voldoen aan de eis van betrouwbaarheid.

- 1p **11** Wat houdt de eis van betrouwbaarheid in voor het doen van onderzoek?

Vliegenthart laat zien dat de inhoud van de krantenartikelen over integratie erg is veranderd tussen 1995 en 2006. Je zou in dit verband kunnen spreken van een veranderd mediaframe.

- 2p **12** Leg uit dat er in de berichtgeving over integratie sprake is van een veranderd mediaframe. Geef eerst een definitie van het begrip mediaframe.

- Over de invloed van de media bestaan verschillende theorieën. Eén daarvan is de agendasettingtheorie. De framingtheorie is daar weer uit voortgekomen.
- 3p 13 Leg uit dat onderzoeker Vliegthart bij de opzet van zijn onderzoek **niet** uitgegaan is van de oorspronkelijke agendasettingtheorie. Geef eerst een beschrijving van deze theorie.

Opgave 2 Strafrecht en volkswil

tekst 3

Enkele strafrechtelijke ontwikkelingen en de volkswil

Bepaalde ontwikkelingen kunnen alleen aan iemands persoonlijke invloed worden toegeschreven als deze anders achterwege zouden zijn gebleven. Dramatische gebeurtenissen, zoals een moord, plegen de heldenrol van de hoofdpersoon bovendien te vergroten. Van vele klassieke tragedies is dit de kern. Het was Pim Fortuyns verdienste dat hij op een aanschouwelijke, soms amusante wijze de strijd heeft aangeboden met het verschijnsel dat belangrijke politieke beslissingen te vaak in een sfeer van beslotenheid worden voorbereid en, ondanks pretenties van het tegendeel, in feite al worden genomen. Hij markeerde het bestaan van een nieuw soort regenteskheid, waarmee het in de jaren zeventig zo vermaledijde paternalisme eigenlijk weer via een

achterdeur terugkeerde, hetgeen reden voor veel maatschappelijk onbehagen werd. Ontegenzeggelijk was het verbale vermogen van Pim Fortuyn groot. Zijn verontwaardigde toon, naar het leek ingegeven door gekrenkte gevoelens, bleek zeer geschikt om onbehagen van velerlei soort los te woelen. Het willen luisteren naar klachten van het publiek was Fortuyns handelsmerk en dat zou hem zonder enige twijfel ver hebben gebracht, misschien zelfs tot in het Catshuis¹⁾. (...)

35 Ook op de terreinen van de justitiële organisatie en de rechtspraak valt te constateren dat verlangens naar meer volksbemoeyenis sterk zijn opgeleefd. (...)

40 Gedreven door het gedachtegoed van Pim Fortuyn heeft de stem des volks

ondubbelzinnige geluiden van groot onbehagen geuit. Deze betreffen niet alleen de zwaarte van de straffen, maar ook het gebrek aan invloed
45 daarop van het volk. Zo ontstond tevens een roep om meer participatie van leken in de strafrechtspraak.

De strafwetgeving en de volkswil

Met de vaststelling dat de vox populi,
50 de stem des volks, in een democratische samenleving als essentieel thema niet mag worden genegeerd en al zeker niet geschoffeerd, is nog niet de vraag beantwoord hoever de
55 actieve bemoeienis van het volk op het terrein van het strafrecht en de strafrechtspleging mag en moet gaan. De volksvertegenwoordiging heeft daarin
60 uiteraard een overkoepelende en basale functie, voor zover de strafrechtspleging in al zijn fasen en onderdelen wettelijk is geregeld. Daartoe behoren krachtens het legaliteitsbeginsel van art. 1 Wetboek van
65 Strafrecht alle strafbaarstellingen en de daarmee samenhangende algemene voorwaarden voor strafbaarheid en vervolgbaarheid.
(...)

Het veranderende strafklimaat

(...)

70 Er ontstond een strafklimaat dat steeds weer nieuwe spiraalbewegingen in de straftoemeting teweegbracht. Hierbij speelden verschillende factoren een

bijzondere rol. In de eerste plaats heeft
75 de positie van het slachtoffer in het strafrecht meer erkenning gekregen, in samenhang waarmee de morele betekenis van criminaliteit in ons bewustzijn steeg (Boutellier, 1993).
(...)

80 Daarnaast zijn de laatste jaren door de wetgever vele nieuwe strafbepalingen ingevoerd, bestaande bepalingen aangevuld of van zwaardere strafposities voorzien.
(...)

85 Maar ook is het arsenaal straffen en maatregelen explosief uitgebreid. Wellicht volgt binnenkort nog de huisarreststraf als hoofdstraf.

De verharding van de sanctietoemeting: nog niet genoeg?

90 (...)
Eén van de saillantste verscherpingen in de sanctietoemeting is het procentueel sterk toegenomen aantal levenslange gevangenisstraffen gedurende
95 de laatste jaren. Hierbij hebben de volksstem en de toenemende identificatie met het slachtofferschap ongetwijfeld een belangrijke rol gespeeld. De gedachte van de veiligheids- en
100 risicomaatschappij heeft immers een respectabele omvang aangenomen. Zelfs is door het Hof Den Haag een levenslange gevangenisstraf gecombineerd met tbs, hetgeen door de
105 Hoge Raad terecht is afgekeurd.

*bron: prof. mr. C. Kelk, hoogleraar straf(proces)recht en penitentiair recht
uit: Justitiële Verkenningen (sterk ingekort) van april 2007*

noot 1 Het Catshuis is de ambtswoning van de Nederlandse minister-president en het ontvangstcentrum van de regering.

Opgave 2 Strafrecht en volkswil

Bij deze opgave hoort tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In het blad 'Justitiële Verkenningen' verscheen in april 2007 een artikel van prof. mr. C. Kelk, hoogleraar straf(proces)recht en penitentiair recht te Utrecht. In dit artikel brengt hij enkele recente ontwikkelingen in het strafrecht in verband met het gedachtegoed van Pim Fortuyn. Tekst 3 is een sterk ingekorte weergave van dit artikel.

Lees de regels 1 tot en met 34 van tekst 3.

De politieke denkbeelden en de manier van optreden van Fortuyn kunnen deels getypeerd worden als populistisch. In de tekst zijn twee kenmerken van populisme te herkennen.

- 2p **14** Noem twee kenmerken van populisme. Geef per kenmerk een citaat uit de tekst waarin dit kenmerk te herkennen is.

De toenemende populariteit van Fortuyn had ook te maken met knelpunten in het proces van politieke besluitvorming in Nederland, vooral op het vlak van de representativiteit.

- 2p **15** Leg uit dat de populariteit van Fortuyn gezien kan worden als een reactie op de gebrekkige representativiteit in het politieke systeem.

Lees de regels 35 tot en met 47.

Het tekstfragment gaat over de roep om meer participatie van leken in de strafrechtspraak. Je kunt daarbij denken aan juryrechtspraak. In veel landen waaronder de VS en België, bestaat juryrechtspraak. Nederland kent geen systeem van juryrechtspraak.

- 4p **16** Noem twee argumenten voor en twee argumenten tegen juryrechtspraak.

Lees de regels 48 tot en met 57.

Politieke partijen zouden de opmerkingen van professor Kelk over het niet negeren en schofferen van de stem van het volk in een democratie, serieus kunnen nemen.

- 2p **17** Leg uit welke functies politieke partijen beter zouden moeten uitoefenen indien zij gehoor willen geven aan de vaststelling van Kelk dat de stem van het volk in een democratie niet genegeerd en geschoffeed mag worden. Ga uit van twee functies.

Lees de regels 58 tot en met 68.

In de regels 63-64 wordt het legaliteitsbeginsel genoemd.

2p **18** Wat houdt het legaliteitsbeginsel in?

Leg uit dat dit beginsel een belangrijk kenmerk is van de rechtsstaat.

Lees de regels 70 tot en met 88.

De positie van het slachtoffer heeft in het strafrecht (en in de wet) meer erkenning gekregen (regels 74-76).

2p **19** Geef daarvan twee voorbeelden.

Hoogleraar Kelk geeft aan dat de laatste jaren door de wetgever vele nieuwe strafbepalingen zijn ingevoerd, het aantal straffen en maatregelen is uitgebreid of verzaamd (regels 80-88).

6p **20** Beschrijf met behulp van drie fasen van het systeemmodel van politieke besluitvorming hoe de aanpassing van de strafwetgeving kan zijn verlopen. Betrek in je beschrijving per fase één actor die bij die fase betrokken is.

Lees de regels 89-105.

In de laatste paragraaf heeft hoogleraar Kelk het over de veiligheids- en risicomaatschappij. De gedachte is verspreid dat de burgers geen risico mogen lopen en dat de overheid er alles aan moet doen om de veiligheid van de burgers te garanderen. Het gaat hierbij niet alleen om verzwaaring van de straffen of verharding van de sanctietoemeting.

De gedachte van de veiligheids- en risicomaatschappij raakt de discussie over het dilemma van de rechtsstaat.

3p **21** Wat houdt het dilemma van de rechtsstaat in?

Leg uit dat dit dilemma optreedt bij het ontstaan van de veiligheids- en risicomaatschappij.

Zie de regels 102-105.

De Hoge Raad heeft een uitspraak van het Hof Den Haag afgekeurd.

2p **22** Leg uit dat het terecht is dat de Hoge Raad de combinatie van een levenslange gevangenisstraf met tbs heeft afgekeurd.

Betrek in je antwoord:

- één van de doelen van straffen;
- één doel van tbs.

Uitspraken van de Hoge Raad zijn van groot gewicht voor toekomstige zaken. Dit heeft te maken met de taak die de Hoge Raad in het Nederlandse rechtssysteem heeft.

2p **23** Wat is de taak van de Hoge Raad in ons rechtssysteem en wat is de betekenis van uitspraken van de Hoge Raad voor toekomstige rechtszaken?

Opgave 3 Criminele loopbaan

Inleiding

In 2006 verscheen op www.kennislink.nl een artikel over een onderzoek naar recidivisten met als titel 'Ook doorgewinterde criminelen kunnen veranderen.' De onderzoekers Paul Nieuwbeerta en Arjan Blokland bouwden een dataset op met gegevens over criminele loopbanen in de periode 1977-2003. Daarmee kan de recidive van crimineel gedrag op de lange termijn, de aard van de gepleegde delicten en het effect van bepaalde levensgebeurtenissen op de recidive worden onderzocht. De belangrijkste boodschap die uit de analyses naar voren komt, is dat er ruimte voor verandering in gedrag blijkt te zijn.

bron: Laura Vlasblom – Ook doorgewinterde criminelen kunnen veranderen. Kennislink.nl, 10 januari 2006

Het eerste gedeelte van het verslag van het onderzoek gaat over de mate van recidive. Voor ruim een derde van de daders geldt dat zij tijdens de adolescentie een piek in crimineel gedrag vertonen, waarna de veroordelingsfrequentie afneemt.

Voor de piek in crimineel gedrag in de adolescentieperiode zijn verschillende verklaringen mogelijk waaronder sociaalpsychologische verklaringen die verband houden met de invloed van de groep op crimineel gedrag.

- 2p **24** Geef een sociaal-psychologische verklaring voor de kans dat adolescenten in groepsverband eerder crimineel gedrag vertonen.

Het blijkt dat slechts een zeer klein gedeelte van de onderzoeksgroep na de adolescentiefase recidiveert. Over deze groep wordt in het artikel gezegd: "Anders dan je zou verwachten, blijkt dat deze kleine groep niet door gewelddadige criminaliteit, maar eerder door vermogensdelicten wordt gekarakteriseerd." Burgers hebben in het algemeen een beeld van criminaliteit dat niet strookt met de werkelijkheid. Als verklaring voor het vertekende beeld wordt vaak verwezen naar de berichtgeving over criminaliteit.

- 2p **25** Leg uit hoe de berichtgeving door de massamedia over criminaliteit kan bijdragen aan een vertekend beeld van criminaliteit bij burgers.

Het onderzoek van Blokland geeft sterke aanwijzingen dat achter dit persistente dadertype vaak een drugsverslaving schuilgaat. Hij vraagt zich af hoe je als samenleving met dit gegeven moet omgaan. "Amerikaanse onderzoekers vragen ons op congressen waarom mensen die zo vaak worden veroordeeld, niet voor langere tijd in de gevangenis belanden, zoals in Amerika zou gebeuren. Hier worden mensen relatief veel minder zwaar en lang gestraft, juist omdat het van die relatief eenvoudige vermogensdelicten zijn. Amerikanen vinden dat vreemd, maar je zou je ook kunnen afvragen waarom in Amerika dit type daders zo lang de gevangenis in gaat. Het lijkt immers of we hier te maken hebben met een medisch of gezondheidsprobleem – een conditie waar mensen misschien wel op een andere manier aan geholpen moeten worden dan door een langdurige gevangenisstraf. Dus wat vreemd is, hangt maar net af van welke bril je opzet."

De Amerikaanse samenleving kenmerkt zich kennelijk door een andere opvatting over straffen en het strafrecht dan de Nederlandse samenleving. In het denken over straffen zijn twee denkrichtingen te onderscheiden: de Klassieke School en de Moderne Richting.

- 4p **26** Leg uit bij welke denkrichting de Amerikaanse opvatting beter past en bij welke denkrichting de Nederlandse opvatting.

“Het onderzoek naar de effecten van bepaalde levensomstandigheden heeft een leuke uitkomst opgeleverd: in de steekproef vermindert trouwen de kans om veroordeeld te worden met de helft!

Het positieve nieuws schuilt vooral in de bevinding dat dit trouweffect ook geldt voor de groep met een vroege start in delinquentie en de daarmee vaak samenhangende lange criminele loopbaan. Deze groep die je bij voorbaat als hopeloos zou bestempelen, blijkt toch een vermogen tot verandering in zich te hebben.” (*artikel van Laura Vlasblom*)

Bovenstaande conclusie is in lijn met een sociologische theorie over oorzaken van crimineel gedrag.

- 3p **27** Verklaar met behulp van deze sociologische theorie dat trouwen de kans op crimineel gedrag aanzienlijk verkleint. Vermeld eerst de naam van deze theorie.

Opgave 4 Verbeter het parlement

tekst 4

Verbeter het parlement

- breng beide Kamers dichterbij de burger -

Door Willem Witteveen

Een paar jaar geleden luidde de Algemene Rekenkamer de noodklok over het openbaar bestuur. Op veel beleidsterreinen was sprake van een kloof tussen beleid en uitvoering. De wetgevers wisten niet wat er gebeurde bij de ambtelijke diensten die wetten en regels uitvoeren, en ze vroegen hier ook niet naar. De burgers hadden steeds minder houvast aan geldende regels. Het rapport van de Rekenkamer was uiteraard een oproep aan het parlement om iets te doen aan deze misstand, die het hart van de democratie raakt. (...)

Macht en onmacht

In de acht jaar dat ik lid van de Eerste Kamer was, is het me opgevallen dat Eerste en Tweede Kamer elkaar spiegelende instituten zijn. Hun macht en hun onmacht illustreren een wederzijdse afhankelijkheid. Er is sprake van een paradox van macht en onmacht. Laten we beginnen te kijken naar de Eerste Kamer. Deze heeft niet het politieke primaat. (...)¹⁾

Hoe kan de eigen rol van de Tweede Kamer worden versterkt?

- 30 * Sluit alleen een regeerakkoord op hoofdlijnen en voor de eerste twee jaar van een kabinetsperiode (daarna zijn de omstandigheden te sterk veranderd om het nog zinnig te laten zijn);
- 35 * Maak de fractiediscipline tot een veel zwakkere binding; (...)
- * Ga als politiek leider van een partij niet in de regering zitten;
- * Bepaal voor elk groot onderwerp (zorg, veiligheid, onderwijs etc.) ieder jaar in het parlement de hoofdlijnen van het beleid op basis van door eigen onderzoek verkregen informatie; (...)

bron: NRC Handelsblad, 12 mei 2007 (sterk ingekort)

Willem Witteveen was van 1999 tot 2007 lid van de Eerste Kamer voor de PvdA. Hij is hoogleraar Encyclopedie van de rechtswetenschap aan de Universiteit van Tilburg. Hij is bezig met de redactie van een boek waarin hij en andere senatoren terugblikken op hun ervaringen.

noot 1 In het vervolg van het artikel geeft Witteveen een uitvoerige analyse van de paradoxale situatie waarin de Eerste en de Tweede Kamer verkeren.

Opgave 4 Verbeter het parlement

Bij deze opgave hoort tekst 4 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Vanaf de jaren zestig is politieke vernieuwing een terugkerend thema in het publieke debat. Deze opgave is gebaseerd op een artikel van oud-Eerste-Kamerlid en hoogleraar W. Witteveen op de opiniepagina van *NRC Handelsblad* van 12 mei 2007. In zijn artikel gaat professor Witteveen in op de sterke en zwakke kanten van de Eerste en de Tweede Kamer en pleit aan het slot van zijn betoog voor een aantal oplossingen. Tekst 4 is een sterk verkorte versie van zijn artikel. Slechts enkele onderdelen zijn hier weergegeven.

Lees de regels 1 tot en met 16 van tekst 4.

Voor deze kloof zijn verschillende oorzaken aan te voeren. Zo kan kritisch gekeken worden naar het functioneren van de overheidsbureaucratie.

- 4p **28** Beschrijf twee knelpunten in het functioneren van de overheidsbureaucratie die de door de Rekenkamer geconstateerde kloof tussen beleid en uitvoering kunnen verklaren.

Lees de regels 17 tot en met 27.

- 2p **29** Noem twee argumenten voor de bewering dat het politieke primaat vooral ligt bij de Tweede en niet bij de Eerste Kamer.

Lees de regels 28 tot en met 43.

Een deel van Witteveens voorstellen heeft betrekking op de verhouding tussen parlement en kabinet. Volgens sommigen is die verhouding te monistisch van aard; zij en ook Witteveen bepleiten meer dualisme.

- 2p **30** Kies twee voorstellen van Witteveen om de positie van de Tweede Kamer te versterken. Leg per voorstel uit dat daarmee een dualistische verhouding tussen parlement en kabinet wordt bevorderd.

Opgave 5 Klimaatverandering en Europees veiligheidsbeleid

tekst 5

Solana: meer conflicten wegens klimaatverandering

**Door onze correspondent
Brussel, 11 maart. Toenemende
veiligheidsrisico's in de wereld die
het gevolg zijn van klimaat-
verandering, dwingen de landen van
de Europese Unie tot forse investe-
ringen in hun defensie.**

Dat staat in een rapport van EU-
buitenlandcoördinator Javier Solana en
Europees commissaris Benita Ferrero-
Waldner dat eind deze week door
Europese regeringsleiders zal worden
besproken tijdens hun EU-top in
Brussel.

De twee pleiten ervoor dat Europa zich
in zijn veiligheidsbeleid meer richt op
conflictpreventie, crisismanagement en
het vermogen om snel te reageren op
rampen.

In een samenvatting van het rapport
beschrijft Solana hoe een tekort aan
vruchtbare grond, water en vis-
voorraden zal leiden tot conflicten in
grote delen van de wereld. "Vooral
gebrek aan water heeft de potentie om
te leiden tot onrust onder burgers."

Afrika is volgens Solana het meest
kwetsbaar voor de risico's van klimaat-
verandering. (...)

- 30 Solana haalt de voorspelling van de
Verenigde Naties aan dat er in 2020
miljoenen 'eco-migranten' zullen zijn:
mensen die naar andere gebieden
trekken om de problemen te vermijden
die het gevolg zijn van klimaat-
verandering. "Die massale migratie-
stromen zullen naar verwachting leiden
tot toenemende conflicten in de
gebieden waar mensen doorheen
trekken of die het doel zijn van hun
reis." Volgens Solana zal er sprake zijn
van toenemende spanning tussen
etnische en religieuze groepen en van
radicalisering.
- 45 Er is "dringend actie" nodig, aldus
Solana, om Europa's belangen te
beschermen. (...) De "internationale
dreiging" die uitgaat van klimaat-
verandering moet leidraad worden van
het Europese veiligheidsbeleid.
- 50 De afgelopen jaren lag de nadruk in
het Europese veiligheidsbeleid vooral
op de dreiging van terrorisme. (...)

bron: NRC Handelsblad van 11 maart 2008

Opgave 5 Klimaatverandering en Europees veiligheidsbeleid

Bij deze opgave hoort tekst 5 uit het bronnenboekje.

Lees tekst 5.

De EU heeft sinds 1992 als taak het formuleren en uitvoeren van een gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid. De samenwerking en besluitvorming op deze terreinen hebben een intergouvernamenteel karakter.

- 1p **31** Wat wordt bedoeld met intergouvernamentele besluitvorming?
- 2p **32** Wat houdt supranationale besluitvorming binnen de Europese Unie in? Geef twee voorbeelden van beleidsterreinen waar overwegend sprake is van supranationale besluitvorming.

De verhoudingen tussen de staten kunnen beschreven worden met behulp van twee begrippen: het klassieke beeld en het post-klassieke beeld van de internationale orde.

De internationale orde is veranderd onder invloed van mondiale problemen zoals de klimaatverandering.

- 2p **33** Leg uit dat de klimaatverandering en de daarmee samenhangende problemen zoals genoemd in tekst 5 de post-klassieke verhoudingen in de internationale orde versterken.

Op het gebied van vrede en veiligheid zijn de Verenigde Naties de belangrijkste internationale organisatie. Helaas zijn de VN vaak onmachtig gebleken effectief bescherming te bieden tegen oorlogsgeweld.

- 3p **34** Welk VN-orgaan neemt besluiten over (al of niet militair) ingrijpen bij (de dreiging van) oorlogsgeweld? Leg uit welk knelpunt zich vaak voordoet bij de besluitvorming van dat orgaan.

Zie de regels 45 tot en met 53.

“Er is ‘dringend actie’ nodig, aldus Solana, om Europa’s belangen te beschermen.” Om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan, is niet alleen een ander veiligheidsbeleid nodig. De Europese Commissie is met ambitieuze doelstellingen gekomen om de klimaatverandering terug te dringen. De EU heeft zich ertoe verplicht de uitstoot van koolstof in de EU in 2008-2012 in vergelijking met 1990 met 8 procent te verminderen. Na 2008-2012 wil de EU de broeikasgassen met nog eens 20 procent terugdringen, en zelfs met 30 procent indien de andere landen haar voorbeeld volgen.” (bron: *Rapport “De EU in de wereld; Het buitenlandse beleid van de Europese Unie. juni 2007; www.ec.europa.nl)*

Het realiseren van bovenstaande doelstellingen zal moeilijk zijn. Eén van de belemmeringen voor een effectief klimaatbeleid is het ‘prisoner’s dilemma’.

- 3p **35** Leg met behulp van het ‘prisoner’s dilemma’ uit hoe het komt dat een effectief beleid om klimaatverandering tegen te gaan, moeizaam te realiseren zal zijn.